

S chirurgicky přesným obsazením poloostrova Krym v únoru a březnu 2014 se do širšího povědomí dostaly útvary speciálního určení ruských ozbrojených sil. Ačkoliv jednotky, které byly nástrojem téměř bleskového obsazení Krymu, neoperovaly pod žádnou konkrétní vlajkou nebo označením útvaru, všem byla nadmíru jasná jejich skutečná příslušnost. Nejen jejich moderní výstroj a výzbroj napovídala, že se nejedná o žádnou místní „domobranu“. Spolu se „zelenými mužíčky“, jak se jim záhy začalo v západních médiích přezdívat, se tak do popředí dostala i realita asymetrické útočné války.

Nakladatelství Osprey, které se zaměřuje na vojenskou tematiku, zhruba rok po ane-xi Krymu zareagovalo na tyto události publikací *Spetsnaz: Russia's Special Forces*. Cílem práce je rozkrýt, co se pod pojmem *specnaz* skrývá. Útvary označované složeninou, jež vychází z ruského pojmu *vojska special'nogo naznačeniya* (jednotky zvláštního určení), byly dlouhou dobu opředeny tajemstvím. Ačkoliv se jejich zárodky začaly formovat na straně bolševických vojsk již v průběhu ruské občanské války, nebylo o nich dlouhou dobu známo téměř nic. Jejich příslušníci se neúčastnili vojenských přehlídek na Rudém náměstí, vojenský poštovní systém je znal pouze pod číselnými kódy a na památnících a hrobech byli uváděni pouze jako výsadkáři, pokud vůbec se jejich jména někde objevila. Tím vším si příslušníci *specnazu* kolem sebe vytvořili jakýsi háv tajemna, který je obklopoval a byl zdrojem mnoha legend. Některé informace byly uvolněny až v rámci politiky glasnosti ke konci osmdesátých let.

Autor Mark Galeotti patří k předním expertům věnujícím se výzkumu bezpečnostních otázek v Rusku a postsovětském areálu. Působil jako externí spolupracovník pražského Ústavu mezinárodních vztahů, profesor New York University nebo přednášející na moskevském MGIMO. Pravidelně také přispívá do *The Moscow Times*, *War on the Rocks* či *Jane's Intelligence Review*. Mezi jeho nedávné knižní výstupy s podobnou tematikou patří například publikace o novodobých ruských válkách v Čečensku.¹ Recenzovaný titul je tak logickým pokračováním autorova zájmu o tematiku ruských ozbrojených sil a bezpečnostních složek.

Kniha se snaží rozptýlit legendy a mýty, které se kolem *specnazu* za zhruba půl století jeho oficiální existence vytvořily. Ať už jako součást ruského vojenského klamání (*maskirovka*) či z nedostatku spolehlivých informací bývají těmto vojskům přisuzovány vlastnosti a dovednosti, které tyto útvary nemají. Častokrát tak bývají mylně stavěny na roveň britským SAS nebo americkým Deltas a DEVGRU. Ty operují v malých týmech a bývají nasazovány do těch nejtěžších operací. U ruského *specnazu*, oproti jeho anglosaským protějškům, ale nejde o útvary speciální. Jsou to spíše špičkové útvary lehké pěchoty se zvláštním určením, jako je hloubkový průzkum, narušování logistických tras nebo protipovstalecký boj. V některých případech byl *specnaz* pro svoji flexibilitu dokonce nasazován při humanitárních katastrofách (zemětřesení, propuknutí epidemií cholery nebo

¹ Mark Galeotti, *Russia's Wars in Chechnya 1994–2009* (Oxford: Osprey, 2014).

neštovic), případně při občanských nepokojích, tedy při operacích, které přesahují záběr klasických speciálních jednotek. Ty se soustřeďují spíše na vysvobození rukojmí, protiteroristické operace či jinou velmi specializovanou činnost.

Galeottimu se v recenzované publikaci podařilo ukázat, že se termín *specnaz* vztahuje spíše na jednotky, které v obecné rovině nestojí na pomyslném žebříčku tak vysoko, přestože i zde samozřejmě platí výjimky. Ačkoli autor dokázal celé téma přiblížit bez jakékoli předpojatosti, nezdráhá se využít svých znalostí tématu a vyjádřit svůj osobní postoj. Pozitivem práce jsou také ilustrace, které například v závěru zachycují nejmodernější výstroj ruské armády *Ratnik*, na jejímž vývoji a testování se některé útvary *specnazu* podílely. Právě díky ilustracím si tak čtenář může *Ratnik* spojit s již zmiňovanými neoznačenými jednotkami, jejichž fotografie plnily přední stránky denního tisku v průběhu anexy Krymského poloostrova. Kniha je dosti popisná, přesto je znát, že její autor působí na akademické půdě. Ačkoliv jde nepochybně o dobře řemeslně zpracovanou práci, neposkytuje takový vhled a zákulisní informace jako například publikace přeběhlíka Vladimira Rezuna známého jako Viktor Suvorov, která byla vydána už na sklonku osmdesátých let.²

Patrně největším negativem publikace je určitá zkratkovitost a povrchnost. Práce věnuje až příliš velkou pozornost samotné historii *specnazu*, jeho duchovním otcům a nejrůznějším operacím. Čtenář se tak seznámí s prapůvodem ruských speciálních sil, jejich nasazením ve španělské občanské válce, přes zapojení do intervencí v Maďarsku a Československu, až po války v Čečensku a Gruzii. Ačkoliv není problémem samotný rozsah, ve kterém se kniha historii tohoto fenoménu věnuje, v poměru k malému celkovému rozsahu publikace je to neúměrné. Převážnou část práce tak zaplňuje víceméně historický exkurz, zatímco současným stavem se text zabývá pouze v závěru. Závěr navíc zahrnuje hlavně nedávné operace v rámci anexy Krymu a intervence na východě Ukrajiny. Malá část knihy je také věnována aktuální výstroji, výzbroji a výcviku.

Publikace je jistě vhodným úvodem do tématu; uspokojit může i toho, kdo potřebuje získat rychlý vhled do fenoménu ruských jednotek zvláštního určení. Jinak ale zůstává dost na povrchu. Takto komplexní tematika by si jistě zasloužila daleko obsáhlejší práci. V některých částech autor podává čtenáři cenné informace, ty nicméně vzbuzují další a další otázky. Kniha obratně říká *co*, ale častokrát se už v ní nedostává prostoru na vysvětlení *proč*. Dobrým příkladem může být pasáž, ve které autor rozebírá charakteristické vlastnosti a dovednosti, kterými se útvary *specnazu* liší od zbytku ruské armády. Jedním z nich je podle Galeottiho i silný *esprit de corps* – soudržnost, hrdost, bojová morálka a dravost. Bohužel už kniha nenabízí vysvětlení, proč tomu tak je. Zvlášť u postsovětských armád by jistě bylo zajímavé sledovat, co všechno za tímto jevem stojí. I například kvůli nechvalně známé dědovščině, tvrdé šikaně uvnitř vojenských útvarů, se kterou se musejí ruští kadeti častokrát potýkat a která je považována za jednu z příčin chabé morálky v řadách sovětské armády i nástupnických armád.

² Viktor Suvorov, *Spetsnaz: The Inside Story of the Soviet Special Forces* (New York: W. W. Norton, 1988).

Publikace bude zajímavá pro všechny, kdo chtějí získat vhled do historie formování specnazu a jeho nejznámějších operací. Přibližuje veškeré důležité milníky, které se s těmito útvary pojí, stejně jako způsob, jakým se specnaz s nastalou situací vypořádal. V případě hlubšího zájmu o problematiku lze na těchto základech dále stavět. Základy jsou ovšem opravdu to jediné, co může recenzovaná publikace nabídnout.

Matěj Falta

doi: 10.14712/23363231.2019.5

Henry Kissinger, **Uspořádání světa: Státní zájmy, konflikty a mocenská rovnováha.** Praha: Prostor, 2016, 400 s. ISBN 978-80-7260-335-0

Knihu s názvem *Uspořádání světa: Státní zájmy, konflikty a mocenská rovnováha* napsal americký odborník na mezinárodní vztahy Henry Kissinger v roce 2014.¹ O dva roky později vyšla publikace v českém překladu Martina Pokorného. Kissinger patří k předním představitelům realistické školy mezinárodních vztahů. V minulosti působil na Harvardově univerzitě, kde vedle své badatelské činnosti vyučoval historii a dějiny diplomacie. Pracoval také jako poradce amerických prezidentů pro zahraničněpolitické a bezpečnostní otázky a v diplomatických službách; jako státní tajemník v Nixonově administrativě se prostřednictvím tzv. trojúhelníkové diplomacie zasadil o zlepšení vztahů mezi Spojenými státy a Čínou při současném uvolnění napětí v americko-sovětských vztazích. V roce 1973 se společně s vietnamským generálem Le Duc Thoem stal laureátem Nobelovy ceny míru.

Ve své poslední knize Kissinger představuje svoji vizi světa tvořeného několika regionálními oblastmi, které prošly odlišným historickým vývojem a mají tudíž rozdílné pohledy na světové uspořádání. Vedle evropského pojetí světového řádu, jež bylo zformováno po třicetileté válce, existuje podle autora svébytná islámská vize, dále několik odlišných asijských regionálních uspořádání, mezi nimi například čínský nebo japonský pohled na světový řád, a také perspektiva Spojených států. Kissingerovo pojetí mezinárodního pořádku lze přirovnat k nábožensko-civilizačnímu rozdělení světa, s nímž ve své publikaci *Střet civilizací* pracoval americký politolog Samuel P. Huntington.² Přestože každý z autorů definuje jednotlivé regiony na základě vlastních kritérií, jejich kategorizace mají podobné rysy. Zatímco dle Huntingtona toto rozdělení v budoucnosti povede ke „střetům

¹ Henry Kissinger, *World Order: Reflections on the Character of Nations and the Course of History* (New York: Penguin Press, 2014).

² Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (New York: Simon & Schuster, 1996). Česky vyšlo jako Samuel P. Huntington, *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu* (Praha: Rybka Publishers, 2001).